

Színházának jó gazdája

Wettstein Tibor

A Madách Színház gazdasági igazgatója nemzeti ünnepünk, augusztus 20-a alkalmából Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetést kapott a színház több évtizedes sikeres gazdasági működtetésében végzett értékes vezetői munkája, valamint a színházi törvény kidolgozásában, illetve a Magyar Színházi Társaság tevékenységében vállalt jelentős szerepe elismeréseként. Ebből az alkalomból beszélgettünk.

Hogy kerültél erre a pályára?

Mondhatni tudatosan készültem rá. Kezdődött azzal, hogy zenei általános iskolában végeztem, és így megszerettem a zenét. Középkorban egy barátommal beatzenei duót alapítottunk, együtt énekeltünk. Egy amatőr színházi együttesnek megtetszett az énekünk, így meghívtak a Merő Béla' alapította Zalaegerszegi Reflex Színpadhoz. Szabadkoztunk, mondtuk, mi nem akarunk színészek lenni, akkor mit keresünk a társulatban. Gyözködtek, milyen jó lenne, ha segítenék nekik azzal, hogy éneklünk az együttesben. A végén persze mindent csináltunk, már prózában is játszottunk, de én soha nem akartam színész lenni.

Amikor a Számviteli Főiskolára jártam, akkor azt mondtam, hogy elvégzem a főiskolát, és mire letöltöm a gyakornoki éveket és a sorkatonai szolgálatot, addigra lesz a városnak színháza. És úgy is lett, építettek egy színházat, ahol én gazdasági igazgató akartam volna lenni.

Úgy alakult a pályám, hogy 1980-ban Zalaegerszegen épült egy sportcsarnok, ahova gazdasági vezetőnek kértek fel. A főiskolán nem tanultam a költségvetést, s azért is vállaltam a felkérést, hogy azt is tudjam, amire lesz színház. Igen, nagy öröm volt mindenki számára, hogy 1982-ben megépült a színház.

Ez a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház volt...

A Hevesi Sándor Színháznál öt nap híján huszonkét évet töltöttem, tehát 1982-től 2004. március 31-ig voltam ott gazdasági igazgató, többek között olyan nagy művészekkel dolgoztam, mint Ruszt József².

Onnan hogyan kerültél a Madách Színházba?

Amikor Szirtes Tamást kinevezték igazgatónak, akkor felhívott, hogy van-e hozzá kedvem. Előtte már többen hívtak Budapestre, sok színház próbált elcsábítani Zalaegerszegről, de én

nagyon jól éreztem ott magam. Ha akkor nem váltok, talán még ma is ott lehetnék. Talán nem nagyképcség azt mondani, hogy megbecsült vezető voltam a városban. Ám nagyon csábító volt ez a felkérés, s úgy döntöttem, hogy váltok, és jöttem. Ennek már 13 éve, azóta dolgozom itt.

Beszélgessünk most erről a művészileg és gazdaságilag nagyon sikeres színházról. Egy darab létrehozásakor Neked mint gazdasági igazgatónak mennyi beleszólásod van?

Ez mindig a színház állapotától függ. Ha nehéz anyagi helyzetben van egy színház, akkor a gazdasági igazgatónak az a dolga, hogy a működés érdekében megfelelő megszorító döntéseket hozzon. Amikor jól áll a színház, jók az eredményei, akkor pedig az ésszerűség határáig engedjen a művészeti szempontoknak. Fontos, hogy folyamatosan olyan fejlesztésekre adjuk ki a pénzt, ami a következő évek működését könnyíti meg. A színháztechnikai eszközök folyamatos korszerűsítése elengedhetetlen a produkciók kiszolgálásához. Ez vonatkozik a konkrét produkcióra is, hogy ha valamilyen technikai berendezéssel jobbra tudjuk tenni az előadásokat, akkor fontos, hogy jusson rá pénz. A díszletben, jelmezben is

természetesen van egy ésszerű határ, amikor az ember jelzi ezt a rendezőnek, tervezőnek, hogy ne tovább. A szigorú költségvetésnek nemcsak az öncélú spórolás az indoka, hanem a hosszú távú működés szem előtt tartása. Hiába tudjuk azt, hogy most eredményesek vagyunk, fel kell készülnünk a holnapra. Bízunk benne, hogy marad az állami és önkormányzati támogatás és a TAO szintje is, mert e három együtt teszi kiegyensúlyozottá az életünket. Ennek ellenére arra is fel kell készülni, ha bármilyen támogatás kiesik, mi akkor is ugyanazt a szintet tudjuk tartani, a Madách Színház nézőit maximálisan tudjuk kiszolgálni.

Az új darabok kiválasztásánál csináltak-e piackutatást, felmérést a várható érdeklődésről, nézőszámról?

Törekszünk erre. Az új produkciók kiválasztásánál elég nehéz megjósolni, hogy itthon milyen sikere lesz. Azt tudjuk megnézni, hogy ott, ahol bemutatták, a Broadway-n vagy a West Enden, mennyi ideig ment a darab. Ebből lehet következtetni, hogy milyen siker várható itthon. Magyarországon persze egészen más a közeg. E döntésében mindenki segíti az igazgatót, az alkotótársakat, a szervezés és valamennyi vezető munkatársát. Sok-sok megbeszélés előzi →

→ meg azt a döntést, hogy mit mutatunk be, milyen szereposztásban és kinek a rendezésében. Ebben Szirtes igazgató úr zseniális.

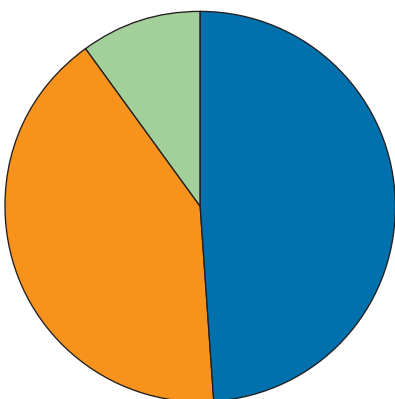
Az új darab kiválasztásába a műszaki vezetésnek van beleszólása?

Nincs. Nagyon fontos feladata van később a főmérnöknek, amikor már tudjuk, hogy olyan produkciót kell bemutatnunk, amelyik valami különleges műszaki igényt támaszt, akkor természetesen nagyon is hallgatunk arra, hogy ő mit mond. Pl. amikor az Ének az esőben bemutatása szóba került, akkor Szűcsborus János külföldön megnézte azt a technikát, hogyan oldották meg az esőtetést, hogy az tisztított, meleg víz legyen, ne pazaroljuk a vizet. Egy sor technikai kérdést feltérképezett, és elmondta, igen, meg lehet csinálni, így vagy úgy, ez ennyibe, az annyiba kerül. Ezek alapján az igazgató-ság eldönti, kell-e a darab, vagy sem.

Ma soha nem látott érdeklődés van a színházak iránt, a nézőszám és az előadások száma is rekordokat dönt. Ugyanakkor a műszakiak már végsőig le vannak terhelve a színházakban a sok bemutató és előadás miatt, mert létszámihiány van, rengeteg a túlóra. A műszakiak megfelelő javadalmazása, a túlórák elszámolása nagy probléma. Ezt nálatok hogyan sikerül megoldani?

Nagyon odafigyelünk, hogy csak a törvényes keretek között foglalkoztassuk a munkavállalókat. Nálunk nagyblokkos rendszerben játszunk a darabokat, ez valamit enyhít azon, hogy mindennap építeni, bontani kelljen a díszleteket. Ezeket a nagy darabokat nem is lehetne másképpen játszani, mert két-három nap az egyik produkcióról a másikra történő átállás.

A költségek megoszlása a 2015. évben (%)

- Anyagjellegű ráfordítások összesen
- Személyi jellegű ráfordítások összesen
- Értéksökkenési leírás

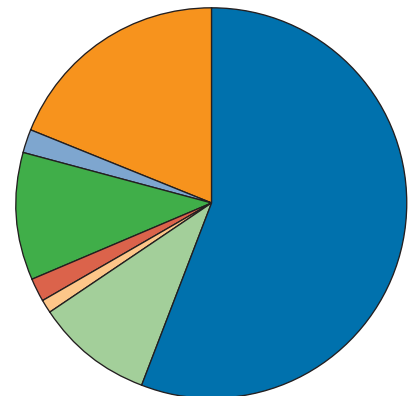
▶ Az Operaház Fantomja

Ha nincs próba, akkor a műszaknak lazább az élete. Ha próbaidőszak van, akkor nehezebb. De nálunk kevés próbaidőszak van, mert egy évadban csak két-három új produkciót mutatunk be. Igaz, hogy ezeket sokkal hosszabb ideig próbáljuk, mint egy másik színházban. Egy nagy zenés darabnak a próbaidőszaka négy hónap is lehet. Nagyon bízom abban, hogy itt a műszaki dolgozók nem annyira leterheltek, mint a többi színházban. Arra nagyon odafigyelünk, hogy az összes munkaügyi, munkavédelmi szabályt betartsuk. Nálunk a színház igazgatója példamutató. Ha ő rendez, akkor is be kell tartani minden szabályt, így a vendégrendezők is tudomásul veszik, hogy ez egy olyan színház, ahol nem lehet túllépni a törvényes korlátokat.

A műszakiaknál vannak-e létszám-gondjaitok?

Természetesen nálunk is van létszámprobléma, vannak olyan munkakörök, amiket több hónapon keresztül nem tudunk betölteni. Azt gondolom azonban, hogy a Madách Színházban rang és jó dolgozni, jó a vezetés és a dolgozók közötti viszony. Kölcsönös megbecsülés, tisztelet van, ami miatt szeretnek itt dolgozni az emberek. Ugyanakkor sajnos semmivel sem jobbák a jövedelmi viszonyok, mint az összes többi színházban. Ennek oka, hogy a mi támogatásunk drámaian alacsonyabb, mint a többi színházé, és emiatt nem engedhetjük meg, hogy magasabbra emeljük a béreket. Mi is érezzük, hogy a képzetesebb munkakörökben mindenütt munkaerőhiány kezd kialakulni. Sajnos sokan mennek külföldre. Nem tudunk küzdeni ezekkel a bérkülönbségekkel. Azt is megtapasztaltuk, hogy sokan mennek máshova tőlünk, ha beindul egy új intézmény, ahol olyan gázsikat tudnak adni, ami nálunk elképzelhetetlen.

A bevételek megoszlása a 2015. évben (%)

- Jegybevétel
- Táj, rendezvények bevétele
- Vállalkozási bevétel
- Kereskedelmi áruk bevétele
- Egyéb árbevétel
- Állami támogatás
- Önkormányzati támogatás
- Tao-bevétel

Különös, mert az egyik legjobban gazdálkodó és gazdaságilag sikeres színházról van szó.

Nagyon büszkék vagyunk, hogy jól áll a színház, most éppen második alkalommal kaptuk meg az Opten Kft.-től a legmagasabb minősítést³ a gazdálkodásunkról. Fantasztikus dolog, hogy mi ebbe a körbe tartozunk. Ez nemcsak azt jelenti, hogy minden pénzt behozunk, mert olyan produkciókat játszunk, hanem azt is, hogy a költségeket rendkívüli módon visszafogjuk, és készülünk a nehéz évekre. Mert akármi megtörténhet.

Az állami támogatás mitől függ?

Az előadóművészeti törvény szabályozza. A törvény irányelveket ír le, hogy mik azok az elemek, amiket figyelembe kell venni a támo-

► Mary Poppins

gatás elosztásakor. Sajnos ennek a gyakorlati megvalósulásáról semmi információnk nincs. Már többször föl tettem a kérdést megfelelő helyen, hogy mit kellene tennie a Madách Színháznak annak érdekében, hogy több támogatást kapjon, választ még nem kaptam. De a többi színháznak sincs erről információja. Úgy gondolom, hogy egy finanszírozási rendszerben az a legfontosabb, hogy ösztönözze a színházat. Mi azt csináljuk, ami szerintünk jó, de nem tudjuk azt, hogy ezzel jót teszünk a Madách Színháznak, vagy sem. Sajnos az állami támogatásunk minden évben csökken.

Jelentősebb a TAO-támogatás, a cégeket ti keressétek meg, vagy ők jelentkeznek?

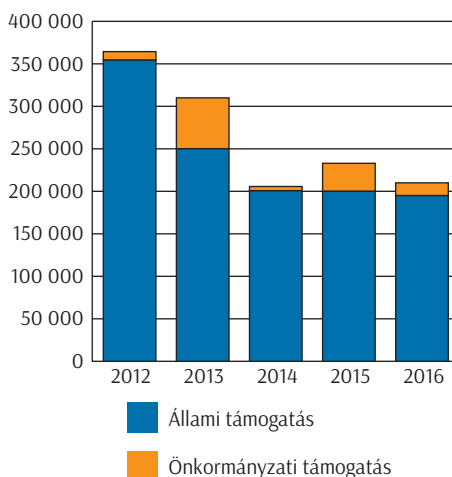
Ez az én dolgom. Rendkívül büszke vagyok arra, hogy 2009 óta – amióta a TAO van – mindig sikerült összeszedni azt a támogatást, amit akartam, úgy, hogy senkinek nem fizettünk egy fillér jutalékot vagy szerzési díjat. Ez az én munkám eredménye. Nagy szorgalommal a legkisebb cégtől a legnagyobbakig megy az ember.

Hány cégtől kapjátok a támogatást?

Mintegy 50 céggel van sikeres kapcsolat. Ez aztán hullámszik, hogy melyik évben mennyivel

kötünk szerződést. Néha van úgy, hogy beesik egy-egy nagy, de én elfogadom a 300 ezer forintos támogatást is, mert azt gondolom, hogy a sok kicsi sokkal biztosabb háttérrel nyújt, mint egy nagy. Nem szoktunk nagyon nagy összeget elfogadni, de azért, ha van ilyen, az megkönnyíti az ember életét. Eddig minden év decemberében még nagyon rágtuk a körmünket, hogyan fog összejönni a támogatás összege. Most úgy néz ki, hogy már augusztusban láttam, rendben vagyunk.

Az állami és önkormányzati támogatások változása (e Ft)

Régen a fővárosi színházakat meghatározott program szerint felújították, a legtöbb színház sorra került. Akkor a gazdasági igazgatóknak az volt a gyakorlata, hogy a színház fenntartására minimális költséget fordítottak, mondván, majd a nagy felújításnál az épület állaga helyreállításra kerül. Ma még a nagyon rossz állapotban lévő színházak se kapnak segítséget. Hogyan tudjátok a színház állapotát megőrizni?

Amiről beszélsz, az a 80-as, 90-es évek. Minden évben legalább két színházat felújítottak. A Madách 1999-ben újult meg. Akkor ez prózai színháznak épült, az összes színpadtechnikai, hang- és fényberendezés egy prózai színház igényeinek megfelelően készült. Természetesen – mint az összes többi prózai színház – ez is játszott zenés darabot. A ház is, és a műszaki rendszerek is elkoztak. Amióta a TAO van, azóta tudatosan arra költjük a pénzünket, hogy ezeket a berendezéseket megfelelő ütemben lecseréljük. Reménykedünk, hogy a korábbihoz hasonló felújítási program újra elindul. Első lépésként a kaposvári és a debreceni színházak újulnak meg. Addig is, míg mi is sorra kerülünk, ami szabad pénzünk van, azt az állagmegővásra, fejlesztésre fordítjuk.

Nagyon speciális a színházunk belső díszítése, rendkívül szép, igényesen készült el. Szeren-

► Madách Terem

→ csére vigyáz rá a közönség is, arra talán nem kell költeni. De a színpadgépészet, a hang- és fénytechnika folyamatosan cserére szorul. Az utóbbi öt évben hangpultot, fénypultot, nagy mennyiségű fényvetőt vásároltunk. Arra nagyon vigyázunk, hogy lehetőleg energiatakarékos LED-es világítótesteket tegyünk be, és a legkorszerűbb technikát próbáljuk megvásárolni. Például a Mamma mia! LED-fala egy egészen új stílust hozott a Madách Színház játékába. Természetesen a ház gépészetének felújítására, karbantartására is gondot fordítunk. Álláspontunk, hogy amit meg lehet javítani, azt most javítsuk meg, és ne várjuk meg, amire az tönkremegy, mert akkor az egészket kell cserélni.

Ma az embereknek állandóan képezniük kell magukat, hogy a gyorsan változó világgal lépést tudjanak tartani. Van erre lehetőség?

A mi szakmánk, mint minden szakma, életfogytig tartó tanulás. Minden évben új dolgokat kell megtanulni. A jogszabályok, adótörvények, számvitel mindig változnak, ezeket folyamatosan követni kell. Emellett egy csomó új technika jön, bővülnek a feladatok, amik korábban nem voltak, mint a közbeszerzés, ezzel már jó tíz éve kell foglalkozni. A TAO-gyűjtés technikáját az iskolában nem tanítják, bár nagyon sok előadás, oktatáson vettem részt, az ember minden információt megpróbál összeszedni, hogy ki mit hogyan csinál. A gazdasági szakmai képzéseken részt veszek, de ugye gazdasági igazgatót nem képeznek.

Minden évben kétszer-háromszor találkoznak a vidéki gazdasági igazgatók egy-két napos rendezvényen, ahol az aktuális problémákat beszéljük meg. Amióta Budapesten vagyok, azóta is kapok meghívást ezekre a találkozókra, aminek nagyon örülök, mert sok okos gondolat van. Budapesten is gyakran találkozunk kisebb-nagyobb körben, ahol megbeszéljük az új technikákat, az új problémákat. Itt sokkal egyszerűbb összejönni, mert csak egy kör e-mail annak a néhány embernek, és akkor nem jelent problémát pár órára találkozni. A legegyszerűbb módja a mi fejlődésünknek, hogy megbeszéljük a gondjainkat a kollégákkal.

Miben látod a szépségét a színházi gazdasági igazgatóságnak?

A szépsége, hogy egy produkció a tervezőasztalról a színpadra kerül, a számokból, papírokból jelmezek, díszletek, hangok, fények lesznek, ez olyan, mint egy varázslat. A nézők öröme, amikor találkozunk, és látom, hogy jól érezték magukat, félretehették gondjaikat. S bár nem én állok a rivaldafényben, a munkámmal a produkció sikerét támogattam. Én úgy kezelem a Madách Színházat, mintha az enyém lenne, ugyanúgy vigyázok rá, ugyanúgy teszek érte nap mint nap, reggeltől estig.

Nagyon hálás vagyok a Jóistennek, hogy így irányította az életemet. Fiatalemberként találtam egy célt, hogy színházi gazdasági igazgató szeretnék lenni. Ezt ma az ország legjobb színházában végezhetem. Azt a feladatot választottam, hogy segítem a művészeket önmegva-

lósításukban, egyengetem útjukat, biztosítom munkájukhoz a nyugodt hátteret. Ha az ember tudja, hogy hol a helye, mi a feladata, akkor a millió gond mellett is szórakozás a munkája. Nekem ez sikerült.

Gratulálok magas kitüntetésedhez! Mit emeltek ki szakmai életeidből az indoklásban?

Az előadóművészeti törvény előkészítésével kapcsolatos munkám, a több évtizedes színházvezetői gyakorlatom. Azt gondolom, hogy én sohasem csak a Zalaegerszegi Színházért, vagy most csak a Madách Színházért dolgozom, hanem ezért az egészért, a SZÍNHÁZÉRT.

Ehhez kívánok nektek sok sikert és még többéves eredményes munkát!

SZABÓ-JILEK IVÁN

1 Merő Béla színházi rendező 1982-től 20 évig a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház egyik alapító tagja és rendezője.

2 Ruszt József (1937–2005) színházi rendező. 1982-ben megalapítja a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színházat, majd 1986-ig igazgató-főrendezője. A társulat tagja, mb. igazgatóként 1982–1984, művészeti vezetője 1982–1984-ig, igazgató-főrendezője 1984–1987-ig, művészeti tanácsadója 1987–1988-ig.

3 Az OPTEN Kft. kockázati besorolása egy országosan elterjedt cégminősítési módszertan, a minősített cégek megbízhatóságát, stabilitását jellemzi. A Madách Színház „A” minősítésben részesítette, mert az üzleti élet egyik legmegbízhatóbb szereplője, a vele való üzleti kapcsolat kialakításának pénzügyi kockázata rendkívül alacsony.